

– ЮБИЛЕИ, ДАТЫ, СОБЫТИЯ –

DOI: 10.25587/2782-6627-2023-3-70-75

УДК 929Слепцов(571.56)

**Саха тылын Улахан Быһаарыылаах тылдыта –
академик П. А. Слепцов түстээбит, тэрийбит, айсыбыт
сүҥкэннээхэй суолталаах үлэтэ = Академик П. А. Слепцов –
идейный вдохновитель, организатор и создатель Большого
толкового словаря якутского языка**

В. Д. Монастырёв

Институт гуманитарных исследований и проблем малочисленных народов Севера СО РАН,
г. Якутск, Россия
E-mail: dimamon92@mail.ru

Аннотация. Петру Алексеевичу Слепцову – главному научному сотруднику отдела якутского языкознания Института гуманитарных исследований и проблем малочисленных народов Севера (ИГИ-иПМНС) СО РАН, известному тюркологу, первому академику из числа лингвистов Якутии, доктору филологических наук, профессору 12 июля 2023 года исполнилось 95 лет.

В связи с этим ИГИиПМНС СО РАН, Академия наук РС (Я) и Администрация муниципального образования «Верхнеколымский улус (район)» планируют провести 14 декабря 2023 г. Всероссийскую научно-практическую конференцию «Языки коренных народов России в междисциплинарном дискурсе».

Петр Алексеевич разработал теоретические и прикладные направления современного якутского языкознания, в рамках которых развиваются такие направления, как лексикология, лексикография, социолингвистика, лингвофольклористика, этнолингвистика, история языка.

Он один из ведущих якутских лексикографов, глубоко вникающих в историко-культурную роль свидетельств языка и письменной речи. Под его руководством, редакцией и в соавторстве создан «Якутско-русский словарь» (1972), который явился первым нормативным словарем среднего объема на якутском языке. После выхода этого словаря Петр Алексеевич сумел сосредоточить основные силы своих учеников-языковедов на создании очень сложной и трудоёмкой работы – многотомного академического Большого толкового словаря якутского языка. Этот грандиозный проект Петра Алексеевича, начатый в 1972 г., успешно завершился в 2018 г. через 46 лет в виде 15 томов общим объемом 769 п. л., охватывающий 80 тысяч слов и фразеологизмов. За это время он был бессменным главным редактором всех томов словаря.

МОНАСТЫРЁВ Владимир Дмитриевич – к. филол. н., ведущий научный сотрудник отдела якутского языкознания, Институт гуманитарных исследований и проблем малочисленных народов Севера СО РАН.

E-mail: dimamon92@mail.ru

MONASTYREV Vladimir Dmitrievich – Candidate of Philological Sciences, Leading Researcher of the Department of the Yakut language, Humanities Research and Indigenous Studies of the North of Siberian branch of the Russian Academy of Sciences.

Особенность его словаря заключается в том, что он представляет собой новый тип толкового словаря в тюркских языках. Это в первую очередь выражается в том, что Словарь выполнен не только как нормативный – то есть фиксирующий определенные правила употребления тех или иных слов, а как национальный словарь нормативно-регистрирующего типа. Это значит, что с учётом всего разнообразия существующей лексики авторы стремились как можно полнее охватить и представить лексическое богатство языка якутского народа. Это относится к определению типа словаря как «регистрирующего». Ещё одна особенность заключается в том, что словарь – двуязычный. Задача словаря состояла в том, чтобы через русский язык обеспечить выход богатейшего материала в широкую научную сферу. Этим проектом Петр Алексеевич привлек представителей нескольких поколений языковедов из числа своих учеников и единомышленников к очень сложной, но всегда увлекательной, интересной и перспективной сфере научной деятельности – лексикографии.

Благодаря этому проекту под руководством академика АН РС (Я), лауреата Государственной премии Республики Саха (Якутия) в области науки и техники, заслуженного деятеля науки Якутской АССР и Российской Федерации Петра Алексеевича Слепцова создан коллектив словаристов, объединенных в одну слепцовскую школу якутских лексикографов.

Ключевые слова: Петр Алексеевич Слепцов, толковый словарь якутского языка, биография

Для цитирования: *Монастырёв В. Д.* Саха тылын Улахан Быһаарыылаах тылдьыта – академик П. А. Слепцов түстээбит, тэрийбит, айсыбыт сүнгэннээхэй суолталаах үлэтэ = Академик П. А. Слепцов – идейный вдохновитель, организатор и создатель Большого толкового словаря якутского языка (на якутском языке) // DOI: 10.25587/2782-6627-2023-3(10)-70-75.

Academician Petr Slepsov – the ideological inspirer, organizer and creator of the Great Explanatory Dictionary of the Yakut Language

V. D. Monastyrëv

Institute for Humanities Research and Indigenous Studies of the North, Yakutsk, Russia

E-mail: dimamon92@mail.ru

Abstract. Petr Alekseevich Sleptsov, Chief Researcher of the Department of Yakut Linguistics, Institute for Humanities Research and Problems of Indigenous Peoples of the North (IGIiPMNS), Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences, a well-known turkologist, the first member of the academy from Yakut linguists, Doctor of Philology, Professor, turned 95 on July 12, 2023.

On this occasion, the Institute for Humanities Research and Problems of Indigenous Peoples of the North SB RAS, Academy of Sciences of the Republic of Sakha (Yakutia) and the Administration of the municipal district “Verkhnekolymsky ulus (rayon)” are hosting a Russian conference “Languages of the indigenous peoples of Russia in interdisciplinary discourse” on December 14, 2023.

Petr Slepsov developed theoretical and applied directions of the modern Yakut linguistics, including lexicology, lexicography, sociolinguistics, linguo-folkloristics, ethnolinguistics, and history of language.

He is a leading Yakut lexicographer, deeply delving into the historical and cultural role of linguistic evidence and written language. Under his leadership, editorship and co-authorship the Yakut-Russian Dictionary (1972) was created, which was the first normative dictionary of medium volume in the Yakut language. After the release of this dictionary, Petr Alekseevich managed to concentrate the main forces of his students – linguists on the creation of a very complex and time-consuming work – a multi-volume Great Academic Explanatory Dictionary of the Yakut Language. Petr Alekseevich begun this tremendous project in 1972, it was successfully completed in 2018 after 46 years in 15 volumes of 769 printed sheets, covering 80 thousand words and phraseological units. During this time, he was the permanent editor-in-chief of all volumes of the dictionary.

This dictionary represents a new type of explanatory dictionaries of Turkic languages. First of all, the Dictionary is not only descriptive, i. e. fixing certain rules for usage of words, but also a national dictionary of the descriptive registering type. It means that, taking into account the diversity of the existing vocabulary, the authors sought to cover and present the lexical richness of the language of the Yakut people as fully as possible. This refers to defining a dictionary type as “registering”. Another feature is that the dictionary is bilingual. The goal of the dictionary was to ensure the introduction of the richest material to a wide scholarly audience through the Russian language. With this project, Petr Alekseevich attracted several generations of

linguists from his students and like-minded people to a very complex, but always fascinating, interesting and promising field of scientific activity – lexicography.

Thanks to this project there exists a team of lexicographers, the Sleptsov school of Yakut lexicographers under the leadership of Member of the Academy of Sciences of the Republic of Sakha (Yakutia), laureate of the State Prize of the Republic of Sakha (Yakutia) in the field of science and technology, Honored Scientist of the Yakut ASSR and the Russian Federation Petr Alekseevich Sleptsov.

Keywords: Petr Alekseevich Sleptsov, Explanatory Dictionary of the Yakut Language, biography

For citation: *Monastyrev V. D.* Academician Petr Sleptsov – the ideological inspirer, organizer and creator of the Great Explanatory Dictionary of the Yakut Language (in the Yakut language) // DOI: 10.25587/2782-6627-2023-3(10)-70-75.

Саха тылын Улахан Быһаарыылаах тылдьыта – академик П. А. Слепцов түстэбит, тэрийбит, айсыбыт сүнкэннээхэй суолталаах үлэтэ

Арасыйыа наукаларын академиятын Сибиирдээҕи салаатын Гуманитарнай чинчийи уонна хотугу аҕыйах ахсааннаах омуктар проблемаларын институтун (РНА СС ГЧуОХА-АОПИ) саха салаатын кылаабынай научнай үлэһитэ, тыл билимин дуоктара, профессор, академик Петр Алексеевич Слепцов бу сыл от ыйын 12 күнүгэр 95 сааһын туолбутун, кини үлэлиир Института, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Наукатын академията уонна төрөөбүт Үөһээ Халыматын улуунун дьаһалтата ахсынньы ый 14 күнүгэр «Языки коренных народов России в междисциплинарном дискурсе» диэн ааттаах Арасыйыа таһымыгар киэн научнай тэрээһини ыытарга бэлэмнэнэллэр. Петр Алексеевич олоҕун 63 сылын саха тылын науката чэчири сайдарын туһугар анаан, бэриниилээхтик үлэлээн кэллэ. Кини тыл араас салааларын (лексикология, лексикография, семантика, истиил, социолингвистика, лингвофольклористика, этнолингвистика, тыл историята о. д. а) үөрэтиигэ тугунан да солбуллубат кылааты киллэрбит, наука теориятын практиканы кытта ситимнээн үлэлиир ааттаах-суоллаах учуонай.

I

Петр Алексеевич үлэтин эргийэр киинэ – саха литературнай тылын сайыннарыы, нуормаларын олохтоохун. Оттон литературнай тылы өрө тутарга, бастатан туран, сүрүн оруолу тылдьыттар ылаллар. Ол да иһин буолуо, кини научнай үлэтин биир сүрүн хайысхата – тылдьыттары оноруу.

Биллэрин курдук, хайа баҕарар норуот үйэ-саас тухары олобурбут өйө-санаата, олоҕо-дьаһаҕа, сирэ-туома, тулалыыр эйгэни хайдах өйдүүрү, сайдан кэлбит историята – барыта тылыгар көстөр. Норуот бу сүрүн уратытын үйэлэри унуордаан хайдах тутан илдьэ кэлбитин төһө кыалларынан толорутук көрдөрүүн сөптөөх – хайа баҕарар омук национальнай тылын быһаарыылаах толору тылдьыта буолар. Онтон манньк тылдьыты тэрийэн, иилээн-саҕалаан, өссө түмүктээх буоларыгар тиэрдибит улуу дьоннордоох норуот, туох да саарбаҕа суох – дьоллоох норуот аатын ылыан сөп. Норуотун туһугар манньк сүдү үлэни ылсыбыт, саха тылын Улахан Быһаарыылаах тылдьытын төрүттээбит, биллиилээх, киэн далааһыннаах лексикограф П. А. Слепцов: “70-с сыллар саҕаланыыларыгар саха тылын баай саппааһын барытын ырытан, улахан тылдьыты онорорго сананыыбыт, билигин кэлэн санаатахха, олус да баламат, хорсун быһыы эбит”, – диэн «Кыым» хаһыакка суруйбуттааҕа.

Бу тылга сүрүн тылдьыт норуот суруга-бичигэ, уус-уран литературата, култуурата, тылын үөрэҕэ тустаах кэрдиискэ тийбит кэмигэр тыл үөрэҕин инники ситиһиилэригэр олобуран оноһулар. Онон тылбыт науката төһө сайдыылааҕын эмиэ киэнник көрдөрөр тылдьыт. Ол иһин быһаарыылаах тылдьыттар үксүгэр академической диэн ааттаналлар уонна норуот билиини-көрүүнү ингэринэригэр, өйө-санаата тобулларыгар, улахан төһүү буолаллар. Быһаарыылаах тылдьыт норуот тылын баайын эрэ көрдөрөр буолбакка, үүнэр көлүөнэни тыл күүһүнэн иитиигэ эмиэ ордук суолталаах.

Петр Алексеевич лексикографияға бастакы улахан үлэтэ саха литературнай тылын орто кээмэйдээх, нуормаламмыт «Сахалыы-нууччалыы тылдыта» буолар. Оччолорго сана сайдан ээр саха литературнай тыла грамматика, истиил, арпагыраппыйа өттүнэн нуормалара өссө да олохтоно илик кэмнэрэ этэ. Фольклор уонна кэпсэтии тыла норуот тылыгар олус күүстээх сабыдыаллааҕа, тыл семантической тутулун, ол эбэтэр тыл суолтатын толорук көрдөрүүххэ сөптөөх картотека тэриллэ илигэ. Онон ити кэмнэ саха литературнай тылын лексическэй, стилистическэй нуормаларын тылдыкка ылбычча ылан көрдөрүү уустуктардаах этэ. Ол да буоллар, бу тылдыт сыалын-соругун ситэн, ылынныга сөпкө тангыллан Петр Алексеевич эрдээксийэтинэн 1972 сыллаахха бэчээттэнэн тахсыбыта. Бу саха лексикографиятыгар бастакы улахан үлэ киниэхэ дириң ис хоһоонноох идеялары, лексикографияға сана былааннары үөскэппитэ саарбахтаммат.

Тылдыты онорууга көрсүллүбүт ыарахаттар Петр Алексеевичка сана толкуйдары, ол иһигэр, саха тылын академической картотекатын тэрийии туһунан санаалары үөскэппит буолуохтарын сөп. Онон кини наукаҕа киллэрбит биир сүрүн кылаатынан 70-с сыллартан саҕалаан саха тылын толору куорпуһун, ол эбэтэр саха тылынан уонна суругунан литературнай тылын баайын түмэр, норуот духуобунай култууратын акылаатын – академической картотеканы тэрийиини – ааттыахха сөп.

Манньык улахан култуурунай суолталаах үлэҕэ Петр Алексеевич бэйэтэ 1972 сыллаахха тэрийбит лексикология уонна лексикография сиэктэрин үлэһиттэриттэн ураты, элбэх киһи тастан үлэлэһэн картотека атаҕар туран, саха тылын национальнай толору тылдыта оноһулар кыахтаммыта. Маны таһынан, тылга сыһыаннаах араас чинчийиилэр бу карто-тека баай матырыйаалыгар олобуран ытыллар кыахтаммыттара. Бу оччолорго 2 мөлүйүүн цитата-хаартыскалаах картотекаҕа (билигин 3,5 мөлүйүүн) тирэҕирэн 1980-с сыллар саҕаланыыларыгар Петр Алексеевич өссө 1930-ус сыллаахха П. А. Ойуунускай баҕа санаа оностубут былаанын олоххо киллэрэр сороктууах, саха национальнай тылын толору кээмэйдээх, элбэх туомнаах академической Быһаарыылаах тылдытын бэлэмнииргэ ураты уустук бырайыагы саҕалаабыта. Тылдыты онорооччулар академической картотека матырыйаалын ырытан, тыл туох суолталардааҕын уонна туттуллуутун төһө кыалларынан толорутук көрдөрүүхтээхтэрэ. Биридди тыл туттуллуута хасты да сүүһүнэн, эбэтэр тыһыынчанан хаартыскаҕа көстүбүтүн көрдөөн булан, тылдыкка киллэрэн, саха национальнай тылын толору кээмэйдээх тылдыта оноһулуохтааҕа. Тылдытттары оноруу үөрэҕин историята көрдөрөрүнэн улахан быһаарыылаах толору тылдыттар олус уһун кэмнэ оноһуллаллар (60-70 сылга тийэ). Онон норуот, уопастыба сайдыытын уратыларын көрдөрөр, ол кэмнэр идеологияларыгар эппиэттиир курдук гына оноһуллаллара. Саха тылын Улахан Быһаарыылаах тылдытын оноруу ааспыт үйэ 1980-ус сылларыгар саҕаламмыт буолан, тылдыт ылынныга, тыл суолтатын арыйар холобурдар эмиэ оччотооҕу кэм ирдэбиллэригэр эппиэттиир курдук гына таныйлыбыттара. Онтон тылдыт туомнарын бэчээккэ бэлэмниир кэм биһиги уопастыбабытыгар улахан улалыйыылар, төрөөбүт тылы сайыннарыыга Арасыйыа үрдүнэн саҕа хамсааһыннар күүскэ саҕаламмыт кэмнэригэр түбэспитэ, онон тылдыт үгүс ыстатыйаларын хаттаан көрүүгэ улахан үлэ ытыллыбыта. Тылдыт ылынныга, холобурдар эмиэ санаттан көрүллүбүттэрэ. Онон Тылдыкка сүрүннээн саха национальнай тылын лексическэй баайа ылыллыбыта. Ити тылдыт биир улахан уратытын курдук көрүллүн сөп.

Петр Алексеевич бэйэтэ ааптар быһыытынан бу далааһыннаах үлэни бастакы «А» буукубаттан саҕалаан, бүтэһик «Э» буукубанан түмүктэбитэ.

Кини суруйбут словарнай ыстатыйаларын ылан көрдөххө тылы быһаарыылар олус сиһилии, толорутук бэриллибиттэрэ тута харахха быраҕыллар. Элбэхтэн аҕыйах холобуру

“А” буукубага онгорбут ыстатыйаларыттан көрүөххэ сөп: ААТ диэн тылга 7 суолтаны уонна 50 холбуу тыллары, ААРТЫК диэн тылга (6 уонна 44), АЙАХ I диэн тылга (8 уонна 93) булан ааҕааччыны итэҕэтэр толору быһаарылары биэрбитин көрөбүт.

Петр Алексеевич Быһаарыылаах тылдыт таһымын түстүүр сүрүн чааһынан тыл суолтатын быһаарыы буоларын бэйэтин ыстатыйаларынан көрдөрөр уонна атын да ааптардарга кытаанах ирдэбиллэри туруорар. Ордук кини тыл суолтатын дэгэтин туспа суолта курдук биэрэн, тыл дыннээх суолтатын чуолкай араарбат онорууну олох сөбүлээбэт суола. Ол курдук, уопута суох тылдыты онорооччу хас да суолта оноруон сөптөөх биир суолтаны бытарыппакка дэгэт быһытынан (//) биэрбитин ААРЫГЫР диэн тыл бастакы суолтатыгар көрөбүт: 1. Ньиргиздээхтик ланкыныыр, сатарыыр тыаһы таһаар. *Куолакал тыаһа эгин араастаан аарыгыран, лынгынаан түннүгүнэн киирэр.* Дьүөгэ Ааныстыырап. // Айаарар курдук сатархайдык санар, ыллаа. *Албакыын кырдыабас оҕо ыалдьыбытын көрөн, тиэтэйэн, олоҕор олонор, кыыран аарыгырбытынан барар.* Р. Кулаковскай. // Тыаһаан-ууһаан айдааран, биллэн-көстөн бар-кэл, сырыт *(үксүгэр элбэх дьон, суол-иис ньиргизрин туһунан).* Лампаарыкы уруккута даҕаны аттаах бөҕө аарыгырбыт, тинилэхтээх бөҕө тибиллийбит, аатырбыт сайылык этэ. Далан.

Петр Алексеевич тылдыт ааптардарыгар биир халбаннаабат кытаанах ирдэбиллэнэн тыл суолтатын өйдөнүмтүө тылынан, төһө кыалларынан кылгастык, чуолкай гына быһаарыы буолар. Синонимнарынан субурутан, тыл суолтатын симэлитиини куруутун кириитикэлиир суола. Суолта быһаарыыларын холобурдарынан бигэргэтэн биэриигэ улахан болҕомтолоох буолууну ирдиирэ.

Петр Алексеевич: «Хас биирдии словарист норуот тылыгар чахчы баар тылы киллэриэхтээх, ону кэрэхэлиир холобурдаах буолуохтаах, ону ааһан быһаарыылаах тылдыт тылы туттуу бастын холобурун көрдөрөн, тыл култууратын өрө тутуохтаах», – диэн мэлдьи этэрэ.

Бу улахан, бэйэтэ саҕалаабыт бырайыага бүтүөр диэри Петр Алексеевич үлэни бэйэтинэн көбүлээн, тылдыкка үлэлэһэн, 15 туомна барытыгар кылаабынай эрэдээктэр эбээһинэһин толорон кэлбитэ үлэ түмүктээх буолбутун кэрэхэлиир.

Кини бу далааһыннаах бырайыага 46 сыл устата оноһуллан 2018 сыллаахха ситиһиилээхтик түмүктэммитэ. Тылдыт уопсайа 9 аҕаар тыһыынча сирэйдээх, 769 бэчээтинэй илиистээх, 80-ча тыһыынча тыллаах буолан тахсыбыта. Саамай элбэх 10 тыһыынча тыллаах «К» буукуба, 8 тыһыынча тыллаах «С уонна Т» буукубалар 2-лии туомунан уонна 7 тыһыынча тыллаах «Б» буукуба 900-тан тахса сирэйдээх 1 улахан кинигэнэн бэчээттэнэн тахсыбыттара.

II

Улахан тылдыт оноһулар кэмигэр Петр Алексеевич лексикографическай түөрүйэҕэ улахан болҕотун ууран үлэлээбитэ. Салайааччы быһытынан үлэ бу өттүгэр улахан ирдэбили туруорбута, эдэр словаристарга научнай тиэмэлэрин аттарыыга улахан үлэни ыппыта. Кини тылдыты оноруу проблемаларыгар анаан дириҥ ис хогоонноох ыстатыйалары суруйталаабыта. Анал научнай хомуурунньуктары, ону таһынан, тылдыты онорооччуларга анаан бэйэтэ научнай, теоретическай хабааннаах улахан салалта суругу суруйбута.

Петр Алексеевич олобун анаабыт бу улахан бырайыагын тосхолун биир олох сана, сонун өттүнэн, билигин кэмгэ сайдан эрэр адьас ураты (эридьиэстиир) көрүннээх национальнай тыл тылдытын саха тылыгар бэлэмнээн таһаарыы буолбута. Россияҕа манньык тылдыт тосхолун бастакынан академиктар А. А. Шахматов уонна Я. Грот нуучча литературнай тылын историческай хабааннаах тылдытыгар саҕалаабыттара.

Манньык тосхол, биллэн турар, норуот тылын баайын сирбэккэ-талбакка, сиидэлээбэккэ, кытаанах нуормаҕа хаайбакка, төһө кыалларынан толорутук көрдөрө сатыыртан

тахсар. Ол быһыытынан, тылга саҥа, эргэрэн эрэр, эргэрбит да көстүүлэр нуорма иһинэн көрүллүөхтэрин сөбүн бэлиэтиир.

Онон билигин оноһуллан бүппүт Улахан быһаарыылаах тылдыт сүрүн тосхоло – эри-дьиэстиир-нуормалыыр тылдыт. Түүр тылларын лексикографиятыгар өссө да киэнник тарҕана илик манньк тылдыт көрүнүн Петр Алексеевич саха тылын быһаарыылаах тылдытыгар бастакынан киллэрэн, биһиги лексикографиябытын сана таһымна таһаарда.

Кини бу улахан бырайыагын биир өссө чабылхай уратытынан тыллар суолталарын икки тылынан (нууччалыы, сахалыы) толорутук быһаарыы буолар. Ол Петр Алексеевич нуучча-саха тылларын алтыһыларын диринник үөрэппититтэн, нуучча тыллаах аабааччылар эмиэ толору информацияны ылыахтаахтар диэн санаатыттан үөскээбит кэскиллээх быһаарыныы.

Түүр тылларын историческай өттүттэн тэннээн үөрэтиигэ Тылдыт бэйэтин баай матырыйаалынан уонна икки тыллаабынан туохха да тэннэммэт тирэх буолуобун ыйан уонна норуоттар былыргы алтыһыларын үөрэтиигэ улахан суолталаабын бэлиэтээн тылдыт кылаабынай эрдээктэригэр Петр Алексеевич Слепцовка Аан дойдутаабы түүр академията бэйэтин үрдүкү наҕараадатын, Вильгельм Томсен аатынан кыһыл көмүс мэтээлин, туттарыта – үлэни үрдүктүк сыаналааһын туоһута буолар. Россия омуртар дьыалаларыгар федеральной агенствота «Ключевое слово» диэн сыл аайы ытар куонкурсугар Саха тылын Быһаарыылаах тылдыта «Лучший научный проект 2019 года» диэн номинацияҕа бастакы бириэмийэни ылбыта тылдыт суолтатын эмиэ үрдэтэр.

Мань таһынан, Казахстан наукаларын академиятын А. Байтурсинов аатынан Тыл үөрэбин институтун тэрийиитинэн Тылдыт бастакы сүрэхтэниитэ Алматы куоракка үрдүк таһымна ытыллыбыта. Тылдыт кылаабынай эрдээктэригэр академик П. А. Слепцовка Казахстан Республикатын Бырабыыталыстыбатын «Хранитель родного языка» диэн кыһыл көмүс мэтээлин туттарбытара.

Саха тылын элбэх туомнаах Улахан быһаарыылаах тылдытын анала манан бүтэн халбат аналлаах. Кини биир өссө улахан суолтата – инники өттүгэр ханнык баҕарар нормативнай тылдыттары онорууга төрүт тылдыт буоларыгар сытар. Ол курдук тылдыты онорооччулар

биир туомнаах 30-ча тыһыынча тыллаах сахалыы тылынан быһаарыллар саха тылын литературнай тылын нуормаламмыт тылдытын онорон бүтэрдилэр. Мань таһынан, тылбыт историятын, саха-монгуол норуоттарын историческай сибээстэһиилэригэр баҕар туох эмэ саҕаны этиэн сөп дии санаан, тылдыты онорооччулар монгуоллары кытта холбоһон биир улахан бырайыакка үлэлэһэ сылдьаллар. Түмүгэ саха лексикографиятыгар бастакы элбэх тыллаах монгуоллуу-нууччалыы-сахалыы тылдыт буолуоҕа. Тылдыт оноһуллан табыстабына инники өттүгэр саха эрэ тылыгар буолбакка түүр, монгуол тыллаахтарга эмиэ туһалаах тылдыт буолуоҕар эрэнэбит.

Бу тылдыттар бары түмүллэн, Петр Алексеевич ыраабы өгө көрөр кыахтаабын, үлэтэ далааһыннаабын чабылхай туоһута буолаллар. Манан сиэттэрэн, Петр Алексеевич Слепцов Саха Сиригэр үрдүк таһымнаах лексикографическай оскуоланы тэрийдэ, олохтоото диир толору кыахтаахпыт.

Саха лексикографиятын О. Н. Бётлингк, Э. К. Пекарскай курдук наука улуу корифейдара төрүттээбит буоллахтарына, кинилэр үтүө үгэстэрин салҕаан, өссө кэнэтэн, аныгы кэм ирдэбилгэр сөп түбэһиннэрэн сайыннарбыт, биһиги тылбытын өлбөт-сүппэт аналлаабыт, наука өттүнэн өссө кыабырпыт киһинэн учууталбыт, Арасыйыа уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин наукаларын үтүөлээх үлэһитэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин наукаҕа сударыстыбаннай бириэмийэтин лауреата, академик Петр Алексеевич Слепцов буолар.